

İNVEKTİV ANLAYIŞI VƏ İNVEKTİVLƏRİN TƏYİNİ MƏSƏLƏLƏRİ HAQQINDA

Xülasə

Məqalədə invektiv lüğət yaratmaq vasitələri açıqlanır. İnvektiv lüğət tez-tez dil aqressiyasına gətirib çıxarır, kobud stilistik cəhətdən standart olmayan nitq davranışı yaradır. Kütləvi informasiya vasitələrində invektiv lüğətin yaradılması funksiyalarına və şifahi aqressiya vasitələrinə xüsusi diqqət yetirilir. Məqalədə nümunələr verilir, həmçinin kontekstdə yaradılan invektiv lüğətin istifadəsinin hərtərəfli təhlili aparılır.

Açar sözlər: *kollokvializmlər, invektiv leksika və frazeologiya, lingvistik ekspertiza, loru sözlər, qeyri-normativ sözlər*

Ulvuyya Shirzad Huseynova

About the concept of invective and issues of definition of invectives

Abstract

The article reveals with the means of creating invective vocabulary. The invective vocabulary often leads to language aggression, creating rude stylistically substandard type of speech behavior. Special attention is paid to the functions of creating invective vocabulary and means of exercising verbal aggression in mass media. The paper gives examples, and also a thorough analysis of the usage of invective vocabulary, being created in context.

Keywords: *colloquialisms, invective vocabulary and phraseology, linguistic expertise, slang words, non-normative words*

Giriş

Dilin lüğət fondunun vahidi olan söz fərqli cəhətlərdən öyrənilir. Belə aspektlərdən biri də sözlərin işlənmə dairəsi ilə bağlıdır. Lüğət fondu geniş anlayışdır. Bu anlayış leksemləri, frazeologizmləri və terminləri əhatə edir.

Azərbaycan dilinin leksikologiyası S.Cəfərov, M.Hüseynzadə, H.Mirzəzadə, M.Adilov, Ə.Dəmirçizadə, A.Qurbanov, H.Həsənov, B.Xəlilov və başqa tədqiqatçılar tərəfindən öyrənilmiş, leksik sistemin vahidlərinin təsnifi verilmişdir.

Dilin leksik sistemi cəmiyyətin tarixi və həyatı ilə sıx şəkildə bağlıdır. Obyektiv gerçəklikdə baş verən bütün hadisələr, dəyişikliklər, inkişaf meyilləri, predmet və əşyalar dilin lüğət tərkibində ifadəsini tapmışdır.

“Söz bizi əhatə edən aləm haqqında bilikləri özündə ehtiva edir, toplayır, qoruyur. O, dilin daşıyıcılarının tələbatını ödəyən mühüm vasitədir, mədəniyyət abidəsidir, millətin keçmişinin və bugününün güzgüsüdür, hər bir dəyərli xalqın həyat tərzini anlamağın açarıdır, ümumiyyətlə, bilikləri gerçəkləşdirən vasitədir” (1962:3).

Bu vasitələr eyni mahiyyət daşıyır, funksionallığı, işləkliyi ilə fərqlənirlər. Sözlərin elə bir qismi də vardır ki, onların dildə işlənməsinə müəyyən məhdudiyyətlər qoyulur. Dilin ümumişlək leksik qatına daxil olan sözlər ünsiyyət prosesində məhsuldar şəkildə istifadə olunur. Ümumişlək leksik vahidlərin miqdarı qeyri-fəal sözlərdən azdır.

Ə.Dəmirçizadə dilin lüğət tərkibini ümumişlək və xüsusi, S.Cəfərov isə aktiv və passiv söz qruplarına ayırmışdır (Kuznets, Skrebnev, 1960:78-79; Morokhovskiy, Vorobyeva, Likhosherst, 1984:66). H.Həsənovun və S.Cəfərovun işləkliyə görə bölgüləri eynidir (Adilov, Verdiyeva, Ağayeva, 1989:150-151). Bu problemə üslubi mövqedən yanaşmış T.Əfəndiyeva lüğət fondunun vahidlərini dörd qrupa ayırmışdır:

1. ümumişlək və funksional üslubi lay;
2. dialektizmlər, peşə-sənət sözləri;
3. emosional və ekspressiv leksika;
4. əcnəbi leksika, neologizmlər və arxaik sözlər (Dəmirçizadə, 1962:127-199).

T.Əfəndiyevanın bölgüsündəki üçüncü qrup işlənməyə məhdudiyyət qoyulma baxımından seçilir. Bu qrupda müsbət və mənfi mənə ifadə edən sözlər yer alır. Mənfi mənəli sözlər sırasında söyüş, nifrət, təhqir, qarğış, təhqir ifadə edənlər ayrıca bir lay əmələ gətirir. Dilçilikdə bu sözlər vulqarizmlər adlandırılır. Evfemizmlər də emosional və ekspressiv sözlər qrupuna daxil olur.

Sözlərin bu və ya buna oxşar şəkildə təsnifi əksər dillər üçün aparılmışdır. Məsələn, ingilis dili üçün bu məsələyə baxmış M.Kuznets və Y.Skrebnev bu dilin sözlərini dörd qrupa bölmüşlər:

- 1) yüksək üsluba aid sözlər (arxaizmlər, bədii sözlər və əcnəbi sözlər);
- 2) aşağı təbəqənin işlətdiyi sözlər (danışqı dili sözləri, arqolar, vulqarizmlər);
- 3) neytral sözlər (peşə-sənət sözləri, dialektizmlər);
- 4) xüsusi sözlər (Cəfərov, 1970:44-58).

A.Voroxovski və O.Vorobyovanın tədqiqatında yüksək üsluba aid sözlər (poetizmlər, arxaizmlər, varvarizmlər və əcnəbi sözlər) və qeyri-ədəbi danışqı dili sözləri (kollokvializmlər, dialektizmlər, vulqarizmlər, jarqon sözləri və slenqlər) fərqləndirilmişdir (Həsənov, 1988:101-117). Ümumiyyətlə, sözlərin müxtəlif meyarlar üzrə təsnifi ilə bağlı çoxsaylı tədqiqat işləri vardır. Bu işlərdə irəli sürülən əsas fikirlər, təsnif qrupları çox zaman üst-üstə düşür.

İnvektivlərlə bağlı tədqiqatlar dilin lüğət tərkibinə daxil olan və işlənməsinə məhdudiyyət qoyulan sözlərin öz mənaları və onların olduğu kontekstlərin ifadə etdikləri mənaların öyrənilməsi prosesində meydana çıxmışdır. Bu baxımdan, lingvistikada invektiv probleminin tədqiqi tarixinin xülasəsində vulqarizm, kollokvializmlər, evfemizmlər anlayışları ilə bağlı fikirləri nəzərdən keçirmək lazım gəlir.

Dilçilikdə qeyri-rəsmi şəraitdə işlənən, ədəbi dilin leksik normalarını pozan, açıq-saçıq, kobud, ədəbsiz sözlər və ya söz birləşmələri loru sözlər kimi qruplaşdırılır (Əfəndiyeva, 1980:152). Loru sözlərin ədəbi dil normasını pozmasını iddia etmək olmaz. İstinad etdiyimiz lüğətdə də nümunə kimi verilmiş bəzi sözlərin (kalan, əkilmək, goplamaq və s.) ədəbi dildə işlədilməsinin normanın pozulması olmasını izah etmək çətindir. Loru sözlər danışqı dilində işlənir və onların işləkliyində məhdudiyyətlər dilin inkişafı prosesində üzə çıxı bilər. Ona görə də loru sözləri xüsusi və vulqar olmaqla iki qrupa bölmək mümkündür. Birinci qrupa aid edilən sözlərdə ekspressivliyin və kobud qiymətləndirmənin zəifliyi qəbul edilir. Vulqar sözlərdə isə kobudluq, nəzakətsizlik və mənfi ekspressiya güclüdür. Təbii ki, kobudluq və nəzakətsizlik dərəcəsinin təyini üçün konkret meyarlar yoxdur. Buna baxmayaraq bəzi tədqiqatçılar vulqarizmləri kobudluq dərəcəsinə görə ayırmağa cəhd göstərmişlər. Məsələn, H.Həsənov vulqarizmlərin iki qrupundan bəhs etmişdir:

- 1) kobud sözlər; ədəbi dil normasından uzaq olan kobud sözlər;
- 2) söyüşlər.

Müəllif ikinci qrupu iki alt qrupa ayırmışdır:

- a) nitqdə işlədilənlər; b) parnoqrafik sözlər.

İngilis dilinin vulqarizmlərinin iki qrupa bölünməsi müşahidə edilir:

- 1) qarğış və andlar;
- 2) söyüş bildirənlər (Hajiyeva, 2010:206-207).

Bəzən kollokvializmlər adlandırılan söz qrupu da fərqləndirilir və bu qrupa daxil olan sözlərin də mənfi mənə daşması qeyd olunur. Kollokvializmlər (ing. colloquialism < lat. colloqui – danışmaq) – yalnız danışqı dilində işlənən sözlər qrupu hesab edilir (10). Göründüyü kimi, kollokvializmləri fərqləndirən əsas cəhət onların danışqı dilində işlədilməsidir. Danışqı dilində işlənmə isə sözün neqativ mənə daşmasını şərtləndirmir.

Müasir dövrdə dilin, dil materiallarının, dil vahidlərinin, həmçinin nitqin, nitq aktlarının kommunikativ-praqmatik, koqnitiv, eləcə də sosial-mədəni, etnokulturoloji planda tədqiq olunmasına xüsusi əhəmiyyət verilir. Dilə antroposentrik yanaşma insanlararası münasibətlərdə, xüsusən ünsiyyət prosesində dil vasitələrindən istifadə olunması xüsusiyyətlərinin, prinsiplərinin və normalarının öyrənilməsinin əhəmiyyətini artırmışdır. Dilçilikdə etiket normaları, etiket qəlibləri, kommunikativlər, spesifik vokativlər geniş tədqiq olunmuşdur. Bundan fərqli olaraq, etiket normalarının kobud pozulması halları, mənfi emosiyaların dil vasitələri ilə verballaşması, mənfi münasibətin qeyri-verbal ifadəsi məsələləri kifayət qədər araşdırılmamışdır. Kommunikasiya prosesində şəxslərarası

münasibətlər və qarşılıqlı təsirlər, insanların stimula nitq vasitəsilə reaksiyasının xüsusiyyətləri və növləri də müxtəlif aspektlərdən öyrənilməsi əhəmiyyət daşıyır. İnsan cəmiyyəti inkişaf etdikcə şəxsiyyətin şərəf və ləyaqəti, heysiyyəti, nüfuzu, cəmiyyətin ona münasibəti də xüsusi diqqət və əhəmiyyət kəsb edir. İnformasiyanın yayılma və ötürülmə vasitələrinin artması, informasiyanın daha geniş miqyasda yayılması şəxsə ünvanlanan, ona aid edilən məlumatların verilməsinə və dil vasitələri ilə ifadə olunmasına ehtiyatla yanaşma tələb edir.

Münasibət adamların bir-birinə qarşılıqlı təsirinin çoxtərəfli mürəkkəb prosesini özündə birləşdirir. Bu prosesə yalnız informasiyanın nitqin köməyi ilə mübadiləsi kimi baxmaq olmaz. Burada informasiyanın emosional əlaqə və şəxslərarası münasibətləri formalaşdırma və dəyişdirmə imkanları da nəzərə alınmalıdır.

Fərdin müsahibinə əxlaqi, fiziki və mənəvi ziyan vurmaq cəhdini özündə birləşdirən davranış invektiv davranış adlanır. Adresata təhqir məqsədli təsirin verbal, eləcə də qeyri-verbal vasitələri invektivlər adlanır. Söyüş və tabuların dildə işlədilməsi invektiv anlayışı ilə bağlıdır. Dilçilikdə bu, *qeyri-normativ leksika* və *qeyri-normativ ifadələr* termin-söz birləşmələri də istifadə olunur.

Müasir dilçilikdə invektiv termini istifadə edilir. Bu termin dilçiliklə yanaşı, sosiologiyada, politologiyada, hüquqşünaslıqda və bəzi başqa sahələrdə də istifadə olunur və tətbiqini tapır. Linqvistikada və hüquqda invektiv, invektiv ifadə, təhqir, şərəf və ləyaqəti alçaldan fikir, ifadə və sözlər kimi termin və termin söz birləşmələrinin də işlədilməsi müşahidə olunur.

İnvektiv latın dilindən olan *invectio* (üstünə getmək, söyüş və s.) sözündəndir. Pamflet janrına aid olub şəxsi və şəxslər qrupunu alçaldan, gülüş hədəfinə çevirən bədii əsəri ifadə etmişdir. Hazırda insanı təhqir edən, onu alçaldan səciyyə daşıyan söz, ifadə, söyləmə, fikir, mətn verbal təcavüz – invektiv sayılır. İnvektiv antik ədəbiyyatda janr və kontekst şəklində formalaşmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatında bu janra həcvlər uyğun gəlir. Mədəni fenomen kimi invektiv şəxsi təhqir və diskkreditasiya edən verballaşdırılmış məlumatdır. Xüsusi halda verbal forma jestlərlə də ifadəsini tapa bilir. İnvektivi adi ekspressiyadan ayıran cəhət onun konkret şəxsə və ya şəxslərə ünvanlanmasıdır. Ünvanlama eksplisit və implisit formada təzahür edə bilər.

Dilçilikdə invektiv müxtəlif tədqiqat işlərində öyrənilmişdir. Q.V.Kuskovun tədqiqat işində invektiv leksika və frazeologiya anlayışlarının təyin edilməsinə cəhd göstərilmişdir. Müəllifin fikrinə görə, invektivlərin üç forması vardır:

- 1) ədəbi söyüşlər;
- 2) məişət-danışiq invektivləri;
- 3) ümumişlək invektivlər (Kuskov, 2004:12-13).

Bəzi tədqiqatçılar invektiv nitqi müxtəlif səciyyəli söyüşlər şəklində ümumiləşdirmişlər (Pozolotin, 2005:9-10).

A.V.Kuryanoviç invektivin kontekstlə bağlılıq fikrini irəli sürmüş, neytral sözlərin emosional çalarlı sözlərlə bir ətrafda işlənərək invektiv mənə yaratmasını göstərmişdir (Kuryanovich, 2005:109-110).

Hər bir sositumda invektivlər müəyyən çoxluq təşkil etdiyi kimi, bir sositumda invektiv hesab olunan vahidin başqa bir sositumda invektiv sayılmaması faktları da vardır. Bu baxımdan hər bir dilə aid invektivlərin müəyyənləşdirilməsi və onların invektiv olması meyarlarının təyin olunması aktuallığı ilə seçilən linqvistik məsələdir.

Dilin invektiv-qiyətləndirmə vasitələrinin təyin olunması müəyyən meyarlara əsaslanmalıdır. Belə meyarların tapılması, ilk növbədə, invektiv leksikanın müəyyənləşdirilməsi məsələsini həll etməyi tələb edir. Lakin bununla yanaşı, invektiv leksikanın işlənmə kontekstləri, invektiv leksikanın distributiv imkanları, tabular, invektiv frazeoloji vahidlər və invektiv qəliblər (söyüşlər) də tədqiqat obyektinə kimi xüsusi maraq doğurur. İnvektivin kontekstdə işlənməsi sətiraltı mənə daşıya bilər. Bu baxımdan invektiv və podtekst məsələsinin araşdırılması da əhəmiyyətli məsələlərdən biridir.

Müxtəlif dillərdə, o cümlədən müxtəlif sistemli dillərdə invektivlərin sırf linqvistik və etnolinqvistik səviyyələrdə müqayisəli tədqiqatı, invektivlərin tipologiyası məsələləri də müasir dövr dilçiliyində aktuallığı ilə seçilir. Azərbaycan dilçiliyində bu günə qədər qeyd olunan istiqamətdə tədqiqatlar aparılmamışdır. Doğrudur, dilçiliyimizdə qeyri-normativ leksik vahidlərə aid bəzi tədqiqatlar olmuşdur. Lakin bu işlər azdır və müasir dilçiliyin qoyduğu tələblərə cavab vermir.

N.D.Qolev inektiv kəskin (dava-dalaş) mübahisə janrı hesab etmişdir (Golev, Lebedeva, 2000:159-160). Adətən kəskin mübahisələr zamanı tərəflər bir-birini təhqir edir, söyüş söyür, fikirlərini ədəbsiz formada ifadə edirlər.

Şəxsin şərəf və ləyaqətini alçaldan, onun işgüzar nüfuzuna xələl gətirən halların linqvistik ekspertiza işlərində araşdırılması məsələləri də bilavasitə inektivlərlə bağlıdır. Ekspert bu və ya digər mətn və kontekstdə işlədilmiş söz və ifadələrin ünvanlandığı şəxsin şərəf və ləyaqətinə, işgüzar nüfuzuna xələl gətirib-gətirməməsi məqsədilə linqvistik tədqiqat aparır. Məsələn, "...Sizə qarşı çevrilmiş xalq qarşısında olan kobud səhvlərinizi və dövləti cinayətlərinizi yalnız xalq qarşısında səmimi etiraf etməklə günahınızı yumuş olarsınız...", "...vəzifə hərisliyi sizi yeni cinayətlər törətməyə sövq edir...", "Seçki günü edəcəyiniz bütün hər cür səhvlər sizin cinayətlərinizi daha da qəlizləşdirəcək. Mən inanıram, sən növbəti cinayətlərdən də çəkinməyəcəksən", "Çünki artıq bu cinayətlərə çoxdan alışmışsan. Sən bu cinayətlərə məhkəməni aldadanda, saxta sənədlər yazanda, kasıb, sadə, zəhmətkeş adamlara böhtan atanda, ayrı-seçkilik salanda alışmışsan", "Nə qədər ki gec deyil, səni bu cinayətlərdən əl çəkməyə dəvət edirik" (2004:5). Tədqiqat prosesində bu cür kontekstlərdəki inektiv ifadələr, söz və fikirlər müəyyənləşdirilir.

"Paralel" qəzetinin 12 dekabr 2004-cü il tarixli sayının 5-ci səhifəsində çap edilmiş "Açıq məktub" yazısının birinci abzasından götürülmüş "Sizə qarşı çevrilmiş xalq qarşısında olan kobud səhvlərinizi və dövləti cinayətlərinizi yalnız xalq qarşısında səmimi etiraf etməklə günahınızı yumuş olarsınız" cümləsində "sizə qarşı çevrilmiş xalq" ifadəsi işlədilmişdir. Bu ifadə xalqın (müəllif xalq sözünü ... rayonunun ... kəndinin sakinləri anlamında işlədir) ... əleyhinə olması məzmunu kəsb edir. Şəxs haqqında belə ifadənin işlədilməsi onun hansısa neqativ (mənfi) əməlləri ilə əlaqələndirilməlidir. Yazıda ifadənin işləndiyi kontekstdə eyni şəxsə aid edilən belə əməllər sadalanır: "xalq qarşısında olan kobud səhvlərinizi və dövləti cinayətlərinizi". Səhv mənfi məzmun daşısa da, onun kobud və ya adi olmasını təyin etmə meyarı yoxdur. Hər kəsin səhv edə biləcəyi nəzərə alınarsa, "kobud səhvləriniz" ifadəsini aid edildiyi subyektin şərəf və ləyaqətinə, işgüzar nüfuzuna xələl gətirən ifadə kimi qəbul etmək olmaz. Bundan fərqli olaraq "dövləti cinayətlərinizi" ifadəsi şəxs haqqında neqativ (mənfi) informasiya daşıyır. Linqvistik ekspertizaya aid elmi ədəbiyyatda "mənfi (neqativ) informasiya" anlayışı belə təyin olunur: "Mənfi (neqativ) informasiya – sağlam düşüncə və əxlaq ("yazılmamış qanun") yaxud hüquqi baxımdan (ekspert-linqvistlə müqayisədə hüquq sahəsində xüsusi bilikləri olmayan fəaliyyət qabiliyyətli hər bir vətəndaş tərəfindən mənfi qəbul edilən) hüquqi və ya fiziki şəxsin əməlləri və ya özü haqqında mənfi səciyyə daşıyan informasiyadır. Əgər mənfi informasiya (məlumat) həqiqətə uyğun olmazsa, onda bu informasiya aid edildiyi subyektə ləkələyir. Əgər yayılan mənfi informasiya (məlumat) həqiqətə uyğundursa, onda onun aid edildiyi subyektin şərəf və ləyaqətinə xələl gətirir" (2004:26). Bu nümunə inektivlərin müəyyənləşdirilməsinin üsullarının çoxluğunu təsdiq etməklə yanaşı, onların təyini zamanı kontekstin nəzərə alınmasının vacibliyini də aşkar şəkildə göstərir.

Nəticə

Son dövrlərdə şəxsin şərəf və ləyaqətinin alçaldılması, onun işgüzar nüfuzuna xələl gətirilməsi, təmiz adının ləkələnməsi, təhqir olunması, şəxsə böhtan atılması, hədə-qorxu gəlinməsi ilə bağlı məhkəmə işlərinin sayı xeyli artmışdır. Bu cür məsələlərin həlli dilçi mütəxəssislərin rəyinə və linqvistik ekspertizaya olan tələbi çoxaltmışdır. Lakin nə mütəxəssislər, nə də ekspertlər dilçiliyimizdə bu sahədə aparılmış kompleks tədqiqatlara əsaslanma bilmir. Çünki bu cür tədqiqatlar Azərbaycan dilçiliyində yox dərəcəsinədir.

İngilis və Azərbaycan dilində inektiv leksika və onun işlənmə xüsusiyyətlərini öyrənmək, inektiv leksikanın təyin olunması meyarlarını müəyyənləşdirmək aktual məsələlərdən biridir. Aparılmış təhlil göstərir ki, bu istiqamətdə tədqiqat prosesində ingilis və Azərbaycan dillərində inektiv qiymətləndirmə leksikasının toplanması, inektivlik şərtlərinin təyin olunması, ünsiyyətin başqa kateqoriyaları arasında inektivlərin yerinin müəyyənləşdirilməsi, inektiv nitq aktının xüsusiyyətlərini öyrənmək kimi məsələlərin həlli zərurəti ortaya çıxır.

Beləliklə, aydın olur ki, inektivlik və inektivlər dilçilikdə ayrıca tədqiqat obyektinə olub çoxplanlı mahiyyət daşıyır. Bu vahidlərin təyini onların ifadə və məzmun planlarını qarşılıqlı əlaqəli şəkildə araşdırmaq yolu reallığa bilər.

Ədəbiyyat

1. Slovari i lingvostranovedeniye. (1962). M., 667 s.
2. Kuznets, M.D., Skrebnev, YU.M. (1960). Stilistika angliyskogo yazyka. L.: UCHPEDGIZ, 172 s.
3. Morokhovskiy, A.N., Vorobyeva, O.P., Likhosherst, N.I. (1984). Stilistika angliyskogo yazyka. Kiyev: Vishcha shkola, 247 s.
4. Adilov, M.İ., Verdiyeva, Z.H., Ağayeva, F.M. (1989). İzahlı dilçilik terminləri. Bakı: Maarif, 364 s.
5. Dəmirçizadə, Ə.M. (1962). Azərbaycan dilinin üslubiyyatı. Bakı: Azərtədrisnəşr, 268 s.
6. Cəfərov, S.A. (1970). Müasir azərbaycan dili (leksika). Bakı: Maarif, 235 s.
7. Həsənov, H.Ə. (1988). Müasir Azərbaycan dilinin leksikası. Bakı: Maarif, 306 s.
8. Əfəndiyeva, T.Ə. (1980). Azərbaycan dilinin leksik üslubiyyatı. Bakı: Elm, 250 s.
9. Həjiyeva, U.D. (2010). A guide to English stylistics. Bakı: ASPU, 341 p.
10. <https://rus-foreign-words-dict.slovaronline.com>
11. Kuskov, G.V. (2004). Oskorbleniye kak illokutivnyy lingvokulturnyy kontsept: avtoref.dis.kand.filol.nauk. Volgograd, 27 s.
12. Pozolotin, A. YU. (2005). Invektivnyye oboznacheniya cheloveka kak lingvokulturnyy fenomen (na materiale nemetskogo yazyka): avtoref.dis.kand. filol.nauk. Volgograd, 36 s.
13. Kuryanovich, A.V. (2005). Invektivnyye rechevyye zhanry v prostranstve sovremennoy mezhlichnostnoy kommunikatsii. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta: sbornik nauch. st. Seriya: «Gumanitarnyye nauki. Filologiya». Tomsk: Izd-vo TPGU, №3(47), s.106-112.
14. Golev, N.D., Lebedeva, N.B. (2000). Rechevoy zhanr ssory i konfliktnyye stsenarii v rasskazakh V.M. Shukshina. Yurislingvistika – 2: russkiy yazyk v yego yestestvennom i yuridicheskoy bytii: mezhvuzovskiy sbornik nauch.st. Barnaul: Izd-vo Altayskogo gos.un-ta, №2, s.158-171.
15. Açıq məktub. (2004). “Paralel” qəzeti. 12 dekabr.
16. Pamyatka po voprosam naznacheniya sudebnoy lingvisticheskoy ekspertizy. (2004). Moskva: Meleya.

Rəyçi: fil.ü.f.d. Abbas Abbasov

Göndərildi: 25.07.2022

Qəbul edildi: 24.09.2022